

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Symboliska tillgångar i antipluggkulturen

- en fallstudie av unga mäns skolprestationer på ett mansdominerat praktiskt gymnasieprogram

Examensarbete i Samhällskunskap

HT-13

Författare: Erik Johansson

Handledare: Henrik Lundberg

Uppsatsens längd: 9974 ord

Abstract

Titel: Symboliska tillgångar i antipluggkulturen - en fallstudie av unga mäns skolprestationer på ett mansdominerat praktiskt gymnasieprogram

Författare: Erik Johansson

Kurs: Examensarbete i samhällskunskap, SM1580

Omfattning: 15 högskolepoäng

Termin: HT-13

Handledare: Henrik Lundberg

Unga mäns underprestation i skolan är ett väl beforskat område. Mest framträdande i denna forskning är (åtminstone i en svensk kontext) teorier om en maskulin antipluggkultur. Vidare bidrar teorier om kulturellt kapital med förklaringar till underprestation i allmänhet. Denna undersökning har till syfte att undersöka hur dessa två teoribildningar kan korsbefrukta varandra i tolkningen av de kausala mekanismer som bidrar till att unga män med relativt lågt kulturellt kapital tenderar att underprestera.

Genom en kvalitativ livsvärldsstudie av en grupp etniskt svenska unga män på ett mansdominerat praktiskt program söker denna undersökning efter svar på hur denna specifika grupp upplever sin situation. Undersökningen har alltså inga generaliserande ambitioner, utan syftar till att belysa frågeställningen ur ett förstapersonsperspektiv hämtat ur fenomenologisk tradition. Undersökningens resultat visar att de mekanismer som är avgörande för gruppens prestation är komplexa och intimt sammanlänkade. De elever som innehar ett relativt lågt kulturellt kapital tenderar att förhålla sig till antipluggkulturen på ett mindre konstruktivt sätt än de elever som innehar ett relativt högt kulturellt kapital.

Sökord: Utbildningssociologi, maskulinitet, kulturellt kapital, antipluggkultur

Innehållsförteckning

Inledning	s. 4
Avgrensning.....	s.5
Teori	s.5
Bourdieu's kapitalteori.....	s. 6
Kulturellt kapital.....	s. 7
Habitus.....	s. 9
Utbildningskapital.....	s. 10
Intersektionalitet.....	s. 11
Hegemonisk maskulinitet.....	s. 11
Tidigare forskning	s. 12
Kulturellt kapital i den övre medelklassen.....	s. 13
Pojkars underprestation och hegemonisk maskulinitet.....	s. 14
Problematiserad antipluggkultur.....	s. 15
Syfte och frågeställningar	s. 17
Metod	s. 18
Urval.....	s. 19
Genomförande av intervjuerna.....	s. 19
Etisk hänsyn.....	s. 20
Analysverktyg.....	s. 21
Genomförande av analysen.....	s. 22
Resultat och analys	s. 23
Elev 1.....	s. 23
Elev 2.....	s. 25
Elev 3.....	s. 26
Elev 4.....	s. 28
Elev 5.....	s. 30
Elev 6.....	s. 31
Diskussion	s. 32
Sammanfattning av analysen.....	s. 32
Diskussion om metodval.....	s. 33
Betydelse för lärarprofessionen.....	s. 35
Maskuliniteten i det postindustriella samhället.....	s. 36
Referenser	s. 37
Internetkällor.....	s. 39
Bilagor	s.40
Intervjuguide.....	s.40

Inledning

Höstens kulturdebatt har i stor utsträckning kretsat kring männen. Bl.a. har den amerikanska journalisten Hanna Rosins bok *Mannens undergång i kvinnans tidsålder* översatts till svenska och bl.a. debatterats i P1.¹ Rosins (något tillspetsade) tes är att den manliga arbetarklassen är i kris. Visserligen lämnar både kvinnor och män arbetarklassen men Rosin menar att kvinnorna tenderar att stiga uppåt och männen tenderar att falla nedåt. Denna utveckling får även visst stöd i amerikansk forskning.² Liknande tendenser verkar även finnas i Sverige och kan kopplas ihop med unga mäns relativa underprestation i skolan.³

Inga Wernersson definierar i sin översikt av förändringar av diskurser om könsskillnader i skolresultat över tid begreppet *prestation* på följande sätt: "När det här talas om *prestation* avses följaktligen oftast betygsättningen eller värderingen av elevens kunskapsnivå eller kanske snarare det arbete som en elev utfört i skolan".⁴ De elevgrupper som underpresterar är följaktligen de som tenderar att få lägre betyg relativt andra grupper. Den senaste tidens debatt kring skolan har präglats av en diskussion kring sjunkande resultat för svenska elever. En grupp som i sin tur (inte minst i media)⁵ har pekats ut som särskilt problemtyngd är den ofta löst definierade och överdrivet homogeniserade gruppen pojkar.⁶ Denna kategori inkluderar alla individer inom ett visst åldersspann som har ett personnummer

¹ Hanna Rosin intervjuad av Karsten Thurffjell i Sveriges Radio P1, Nya Vågen, (2013-10-01).

² Exempelvis: Lisa Winters et. al., "Deindustrialization, Class and Adolescents: Changing Gender Attitudes in Middletown". *Sociology Mind*, Vol 1: 3, (2011): 114 – 120 och Lois Weiss, "Gender, masculinity and the new economy". *The Australian Educational Researcher*, Vol. 30: 3, (2003): 111 – 129.

³ Michael, Kimmel, *Pojkar och skolan: Ett bakgrundsdokument om "pojkkrisen"* (Stockholm: Statens offentliga utredningar, Rapport VII från Delegationen för jämställdhet i skolan, 2010).

⁴ Inga Wernersson, *Könsskillnader i skolprestationer: En text som kartlägger de olika ideologiska förändringarna som inträffat under de senaste åren*. (Stockholm: Skolverket, Bilaga till Könsskillnader i måluppfyllelse och utbildningsval, 2006).

⁵ Exempelvis: Natalia Kazmierska, (2013-12-07). Det går inte att blunda för att killarna halkar efter i skolan. *Aftonbladet*.

⁶ Jmf: Kimmel, 28.

med en ojämn näst sista siffra i personnumret men som för övrigt på många sätt är heterogen.

Denna utveckling (det vill säga att unga män tenderar att underprestera i relation till andra grupper) har även varit föremål för diskussion inom forskarvärlden där en rad olika perspektiv och förklaringsmodeller har lyfts fram. Mest dominerande i en svensk kontext är dock intersektionella perspektiv som bottnar i teorier om maskulinitet, klass och etnicitet.⁷

Avgränsning

Denna studie kommer att fokusera på intersektionen mellan klass och genus med avsikt att i detta avseende försöka nyansera förståelsen av unga mäns underprestation. I valet av teoretiska perspektiv har alltså etnicitet valts bort som förklaringsfaktor. Detta innebär inte att etnicitet bör betraktas som irrelevant för skolprestation och formande av identitet utan endast som liggandes utanför denna studies fokus.⁸ Eftersom gruppen jag valt att studera måste anses tillhöra en etniskt privilegierad grupp anser jag det vara extra intressant att studera just hur klass och genus bidrar till gruppens underprestation. Detta eftersom negativ påverkan på grund av etnicitet kan uteslutas som förklaringsfaktor.

Teori

Denna studie kommer i huvudsak att ha sin utgångspunkt i en utbildningssociologisk kontext då detta forskningsfält har mycket att bidra med gällande teoribildning om utbildningsstratifiering. I Sverige företräds denna skola främst av Donald Broady som

⁷ Exempelvis: Rickard Jonsson "Maskulinitetens kris i skolan? Dominerande och lokala diskurser om skolans protesterande pojkar". *LOCUS*, Vol 2:3, (2010): 4-22; Ann-Sofie Kalat, "Stavas killars problem i skolan"anti-pluggkultur"?. *LOCUS*, Vol 2: 3, (2010): 23-44 och

Ove Sernhede, red., *Förorten, skolan och ungdomskulturen*. (Göteborg: Daidalos AB, 2011).

⁸ För forskning ur ett etnicitetsperspektiv se exempelvis Sernhede.

har ägnat mycket tid åt operationalisering av Pierre Bourdieus teorier om kulturellt kapital. Även Mikael Palmes avhandling på samma ämne har bidragit med teoretiska perspektiv. Ur denna tradition kommer begrepp som habitus, kulturellt kapital och utbildningskapital att vara relevanta för studien.⁹ Enligt Skolverkets rapport *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola* är det kulturella kapitalet särskilt utslagsgivande när det gäller underprestation.¹⁰

Enligt Broady bör Bourdieus teoretiska begrepp betraktas som forskningsredskap snarare än som delar av en sammanhängande teori.¹¹ Detta förhållningssätt ligger i linje med Bourdieus egen kunskapsteori i vilken "forskningsmetoderna bör främja skapandet av hypoteser snarare än testande av desamma".¹² Detta förhållningssätt har av flera skäl också varit vägledande för denna studie.¹³

Ett annat begrepp som diskuteras flitigt av svenska maskulinitetsforskare¹⁴ är begreppet *antipluggkultur*. Detta begrepp lyfts bland annat fram i den av Myndigheten för skolutveckling publicerade rapporten *Kön och skolframgång*. Här väcker Björnsson frågan om att en utbredd maskulin antipluggkultur skulle kunna förklara de betygsskillnader som råder mellan könen.¹⁵

Bourdieu's kapitalteori

Det mest grundläggande begreppet i Bourdieus kapitalteori är det symboliska kapitalet som också är den mest allmänna kapitalformen.¹⁶ Enligt Broady är

⁹ Se teoridel för definitioner.

¹⁰ Skolverket, (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?: Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*. (Stockholm: Fritzes, 2009): 100.

¹¹ Broady, Donald, *Sociologi och Epistemologi – Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. (HLS Förlag: Stockholm, 1990): 17 & 169.

¹² Ibid., 12.

¹³ Jmf: Metod-avsnitt.

¹⁴ Exempelvis: Marie Nordberg, red., *Maskulinitet på schemat. Pojkar, flickor och könsskapande i förskola och skola*. (Stockholm: Liber, 2008) och Kalat

¹⁵ Björnsson, Mats *Kön och skolframgång. Tolkningar och perspektiv*. (Stockholm: Myndigheten för skolutveckling, Rapport 13, 2005): 39 & 41.

¹⁶ Broady, 13.

symboliskt kapital ”det som av sociala grupper igenkännes som värdefullt och tillerkännes värde”.¹⁷ Detta innebär att det symboliska kapitalet är ett relationellt begrepp - kontexten avgör vilket värde (erkännande) som tillskrivs ett specifikt symboliskt kapital.

Dock menar Broady att det ofta finns en ”samklang” mellan tillgångarna och dispositionerna eftersom dessa dispositioner ”ofta är produkter av samma eller liknande egenskaper eller tillgångar”. För att illustrera detta tar Broady ett exempel som även är frekvent förekommande i Bourdieus egen utbildningssociologi, nämligen lärares förmåga att avgöra vilka elever som är begåvade:

Dessa elever besitter bestämda symboliska tillgångar – nedärvt kulturellt kapital, den speciella form av språkbehärskning som skolan premierar etc. – som lärarna är snara att tillerkänna värde av det enkla skälet att deras, lärarnas, egna dispositioner formats under loppet av en levnadsbana där just detta slag av tillgångar skattas högt.¹⁸

Denna passus illustrerar på ett kärnfullt vis hur Bourdieus teori kan användas för att förstå hur lärare bedömer sina elever och tar dessutom (mer eller mindre explicit) upp de för denna studie centrala begreppen: *Kulturellt kapital* och *habitus*.¹⁹

Kulturellt kapital

En definition av kulturellt kapital som föreslås av Broady är ”den form av symboliskt kapital som dominerar i samhällen där skrivkonsten och utbildningssystemen vunnit utbredning”.²⁰ Detta innebär att kulturellt kapital är ett begrepp på en annan nivå än det symboliska eftersom det knyts till en mer omfattande kontext och är relevant vid förklaringen av dominansförhållanden som tenderar att råda i hela samhället.²¹ Att inneha symboliskt kapital kan alltså exempelvis innebära att vara förtrogen med de

¹⁷ Ibid., 171.

¹⁸ Ibid., 171

¹⁹ Observera att dessa begrepp är intimt sammanlänkade med varandra och båda speglar olika aspekter av det grundläggande begreppet symboliskt kapital.

²⁰ Ibid., 17.

²¹ I en fransk kontext är detta intimt förknippat med en förtrogenhet med det som i vardagligt tal kan kallas ”finkultur”.

kulturella uttryck som erkänns som värdefulla inom en kompisgrupp, ett fotbollslag eller till och med en antipluggkultur. Viktigt att notera är alltså att detta symboliska kapital inte nödvändigtvis värderas i samhället i övrigt. Det kulturella kapitalet, däremot, syftar specifikt på innehav av sådana tillgångar som av ägaren kan utnyttjas för att nå maktpositioner inom samhällets dominerande institutioner.

Det finns alltså ingen essens genom vilken man på ett enkelt vis kan definiera kulturellt kapital och i någon mening är begreppet därför godtyckligt varför det i slutändan är upp till forskaren själv att fylla begreppet med empiri. Eftersom begreppet dessutom är beroende av vad som ”erkänns” av samhället är det problematiskt att direkt överför begreppet från en fransk till en svensk kontext.²² Mikael Palme har dock ägnat ett mångårigt projekt åt att försöka utröna vilken roll det kulturella kapitalet har i svenska elevers skolgång. I sin avhandling *Det kulturella kapitalet – Studier av symboliska tillgångar i det svenska utbildningssystemet* gör Palme en definition²³ av vad avsaknaden av kulturellt kapital kan innebära för svenska skolelever:

De förstod ofta inte de koder som utbildning bygger på: hur man läser, skriver olika slags texter, har åsikter som underbyggs av allmänbildningens förråd av kunskaper, eller kopplar en kunskap till en annan i en form som skolan värdesätter. I gymnasieskolan kunde detta i genomförandet av fältarbetet för studierna vara elever som inte läste dagstidningar och inte hade tillgång till en sådan hemma, inte såg på nyhetsprogram på tv, som kunde skriva och läsa bara i begränsade genrer, aldrig hade läst en bok av eget intresse, inte hade varit utomlands, och som från föräldrarna kunde räkna med moraliskt stöd, men inte att bli införda i en skolkultur de saknade nycklarna att inträda i.²⁴

Viktigt att notera är att innehav av symboliskt kapital (av vilket kulturellt kapital alltså är en specifik form) aldrig kan likställas med ren teknisk kompetens. För att illustrera detta hämtar Broady ett exempel från musikens värld:

²² Se Ibid., 302-307 för diskussion om denna problematik.

²³ Denna definition har legat till grund för operationalisering av kulturellt kapital vid utformandet av aktuella teman i denna undersöknings intervjuguide.

²⁴ Mikael Palme, *Det kulturella kapitalet. Studier av symboliska tillgångar i det svenska utbildningssystemet 1988-2008* (Cultural Capital: Symbolic Assets in the Swedish Education System 1988-2008) (2008, Uppsala): 48-49.

Violinistens specifika innehav av symboliskt kapital är beroende av existensen av ett helt register av gester och sätt att tala som tillåter att denna aktivitet [konsten att traktera en fiol, min anm.] framträder som värdefull. [...] Med Bourdieus något tillspetsade formulering i en föreläsning 1986: ”Den symboliska makten är en makt att göra saker med ord”.²⁵

Det är alltså av yttersta vikt att vid undersökningar som använder sig av kulturellt kapital som begrepp inte begränsa sig till att inbegripa teknisk kompetens utan även det sätt på vilket studieobjekten talar om den och får den att framträda som ”värdefull”. Det är alltså lika viktigt på vilket sätt de studerade talar om, motiverar och förhåller sig till aktiviteter, val och preferenser som vilka dessa aktiviteter, val och preferenser faktiskt är. Om en elev till exempel för ett djupare filosofiskt resonemang kring vikten av att då och då tillåta sig att förfalla i hedonistisk konsumtion av skräpkultur samtidigt som han uppger sig kolla på Paradise Hotel²⁶ är resonemanget i sig avgörande för hur denna kulturkonsumtion bör betraktas.

Habitus

Habitus är enligt Broady ett ”system av dispositioner som tillåter människor att handla, tänka och orientera sig i den sociala världen” och ”habitus kan betraktas som förkroppsligat symboliskt kapital”.²⁷ Ett ungefärligt grundmönster för Bourdieus användning av habitus är att det sätter ett slags ram för människans handlande men att detta handlande aldrig är bestämt enbart av de aktuella omständigheter som individen är inbegripen i. Istället bestäms individens handlingar utifrån mötet mellan de handlingsstrategier som finns tillgängliga tack vare individens habitus och de omständigheter som hen verkar inom.²⁸

Habitus villkorar alltså en individs handlingsutrymme inom en specifik kontext men determinerar det inte. Vidare kan habitus påverkas av det sammanhang individen verkar inom eftersom det är en produkt av individens erfarenheter. Centralt för Bourdieus habitusteori är att komma ifrån ett dikotomt tänkande i begreppspar såsom

²⁵ Broady, 172-173.

²⁶ Paradise Hotel är en dokusåpa som visas på TV.

²⁷ Ibid., 17. Denna definition omfattas även av Palme (jmf: Palme, 20).

²⁸ Ibid: s. 300.

”aktör” kontra ”struktur”.²⁹ Enligt Palme syftar begreppet habitus på ”förkroppsligade tillgångar, i personen och personligheten nedlagda kunskaper, förmågor och tankescheman”.³⁰

Vidare menar han att dessa:

”formas av individens tillhörighet till de skilda sociala miljöer mellan vilka han eller hon förflyttar sig under sin livsbana, lär känna och lär sig leva i. Tankescheman, övertygelser, värden och kroppsliga uttryckssätt tenderar att förkroppsligas, men aldrig mekaniskt. De görs om av personens existerande habitus, vilket i olika grad accepterar, gör motstånd mot, avvisar eller omvandlar dem.”³¹

Palme operationaliserar³² i intervjusituationer habitus genom frågor om:

”ursprungsfamiljen och uppväxttiden (föräldrarnas ursprung, utbildning, yrkeskarriärer, intressen och kontaktnät, syskon, släktingar, uppfostrans karaktär, boendeförhållanden, aktiviteter), den hittillsvarande utbildningskarriären (utbildningsgångens ”stationer” av skolor och institutioner, utbildningsval, studieframgång, studiemiljöer), förhållandet till de vid tidpunkten för intervjun pågående studierna och studiemiljön studiernas karaktär, tidsåtgång, elev- eller studerandekultur), aktiviteter utanför studierna (arbete, fritidsvanor), intressen, smak och framtidsplaner.”³³

Utbildningskapital

Detta begrepp är lite löst definierat i forskningen, men generellt sett handlar det om en mer ”konkret” form av en typ av symboliskt kapital som värderas inom utbildningsväsendet. Palme talar om utbildningskapital som förmågor (såsom att kunna uttrycka sig väl i tal och skrift) som berättigar ett högt betyg. Eftersom detta ”erkännande” äger rum i skolan och dess legitimitet är avhängig utbildningssystemet så innebär detta höga betyg ett utbildningskapital.³⁴

³⁰ Palme, 19.

³¹ Ibid., 20.

³² Dessa teman återkommer även i denna undersöknings intervjuguide.

³³ Ibid., 26.

³⁴ Ibid., 46.

Intersektionalitet

Connell menar att genus till skillnad från könsrollsbegreppet³⁵ öppnar upp för ett intersektionellt förhållningssätt till att förstå individer och grupper livsbetingelser. Enligt Connell är genus "ett sätt att strukturera social praktik i allmänhet" vilket innebär att det per definition ingår i andra sociala strukturer. En sammanfattning: "Numera säger man ofta att genus 'skär tvärs igenom' – ännu bättre interagerar med – raser och klasser".³⁶

Enligt Connell är det "omöjligt att förstå hur arbetarklassens maskulinitet bildas om man inte lägger full vikt vid både klass- och genuspolitiken".³⁷ Dock menar hen att denna uppmärksamhet på interaktionen mellan klass, kön och etnicitet också riskerar att leda till förenklingar i termer av "en svart maskulinitet, eller en arbetarklassmaskulinitet".³⁸ Vi måste ständigt vara öppna för att flera faktorer påverkar konstruktionen av en maskulin identitet och att denna konstruktion alltid är präglad av ett visst sammanhang.³⁹

Hegemonisk maskulinitet

Som ett verktyg för att undvika dessa förenklingar konstruerar Connell begreppet *hegemonisk maskulinitet* som definieras som "den konfiguration av genuspraktik som innehåller det för tillfället accepterade svaret på frågan om patriarkatets legitimitet".⁴⁰ Vidare menar Connell att "hegemoni är att hänföra till kulturell dominans i samhället som helhet. Inom detta kulturella ramverk finns det särskilda genusrelationer byggda på dominans och underordning mellan olika grupper av män"⁴¹ och att det inte är "någon låst karaktärstyp som alltid och överallt ser likadan ut. Snarare är det så att maskuliniteten

³⁵ Se Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*. Översättning: Åsa Lindén, (Göteborg: Daidalos, 1999): 38-45 för Connells kritik av könsrollsteorin.

³⁶ Ibid., 112.

³⁷ Ibid., 113.

³⁸ Ibid., 114.

³⁹ Jmf: Bourdieus habitusbegrepp.

⁴⁰ Ibid., 115.

⁴¹ Ibid., 116.

upprätthåller den hegemoniska positionen i ett visst mönster av genusrelationer, en position som alltid kan sättas i fråga”.⁴²

Den grupp män som av Connell pekats ut som mest utpräglat underordnade är homosexuella män, dock pekats även heterosexuella män ut som potentiellt underordnade genom att förknippas med femininet.⁴³ Exempel på ord som hos mottagaren befäster denna underordning är enligt Connell: ”mes, sillmjölke, tönt, klant, morsgris, fegis, ynkrygg, mammas gosse, nolla osv”.⁴⁴ På detta sätt är den hegemoniska maskuliniteten intimt förknippad med statusförhandlingar i olika grupper av män. Det innebär att exempelvis unga män i skolan använder sig av strategier för att vinna status i gruppen som är förknippade med maskulinitet. Forskning visar att denna strävan efter maskulin status kan påverka de unga männens prestationer.⁴⁵

Tidigare forskning

Eftersom denna studie i första hand tar sin utgångspunkt i en utbildningssociologisk kontext så kommer det i detta avsnitt att tas upp exempel på hur Pierre Bourdieus teorier (med fokus på begreppen *Kulturellt kapital* och *Habitus*) har använts i svensk forskning. Detta är av stor vikt eftersom man inte utan problem kan ”direktimportera” Bourdieus begrepp och använda dem i andra kontexter än den franska.

⁴² Ibid., 114.

⁴³ Denna strävan bland män att fjärma sig från det som anses feminint är framträdande i det som av Paul Willis definierades som ”*motkultur*”. Det innebar, något summariskt, att unga män från arbetarklassen protesterade mot skolans medelklassnormer genom att göra uppror mot dem. Detta resulterade i dåliga betyg och i förlängningen även reproduktionen av dem själva som arbetarklass genom utestängandet från möjligheter till högre utbildning.

Willis begrepp har senare vidareutvecklats och använts i forskningen om unga mäns underprestation (se exempelvis Nordberg et. al.). Ur denna tradition hämtas det för denna undersökning relevanta begreppet *antipluggkultur*. Paul Willis, *Learning to labour: How working class kids get working class jobs*. (Hamhire: Gower Publishing, 1977).

⁴⁴ Ibid., 116-117.

⁴⁵ Jmf: Ann-Sofie Holm, ””Vi killar har lite mer vid sidan om” – maskuliniteter feminiteter och studieresultat”. *Didaktisk tidskrift* Vol 1:2, (2005) och Kalat.

Ett exempel på hur detta har genomförts är en delstudie i Mikael Palmes tidigare nämnda avhandling med namnet *En ”trygg” uppväxtmiljö Uppfostran och sociala reproduktionsstrategier inom den övre medelklassen*.

Kulturellt kapital i den övre medelklassen

Mikael Palme har genomfört en kvalitativ studie av ungdomar i ett välbärgat bostadsområde i Stockholm. Studien fokuserar på två grupper av ungdomar som deltog i en kommunal teaterverksamhet och i stor utsträckning tillhörde det Palme benämner som *kulturell medelklass* vars ”sociala ställning i hög grad vilade på just kultur och utbildning”.⁴⁶ Palme undersöker genom intervjuer och deltagande observationer hur gruppens kulturella kapital ser ut och förhandlas i relation till utbildningsväsendet, föräldrar, syskon och kamrater.⁴⁷

I materialet framkommer att det finns tydliga samband mellan gruppens kulturella kapital och deras potentiella framgång i livet i stort och i utbildningssystemet i synnerhet. Bland annat återfanns hos de studerade en viss form av språklig förmåga som av Palme sammanfattas såhär: ”De talade gärna och de hade utvecklat en sällsynt förmåga att anpassa språket efter den samtalssituation de befann sig i, efter den marknad på vilken deras språk skulle figurera”.⁴⁸

Vidare fann Palme en tendens till att höga prestationer som var kopplade till ”flit” eller ”plugg” nedvärderades av de högpresterande eleverna. Detta tog sig uttryck i ett visst förakt för de elever som behövde kämpa för att prestera inom utbildningsväsendet.⁴⁹ Istället präglades de högpresterande elevernas inställning till skolan av en avslappnad attityd. Denna attityd bottnade i det faktum att de kunskaper som elever med lägre kulturellt kapital fick kämpa för att tillägna sig i någon mån redan var utvecklade till följd av erfarenheter utanför skolan.⁵⁰

⁴⁶ Palme, 46.

⁴⁷ Intervjuer gjordes av detta skäl inte bara av ungdomarna själva utan även med föräldrar, syskon och kamrater.

⁴⁸ Ibid., 69.

⁴⁹ Jmf: Kalat.

⁵⁰ Palme, 79.

Pojkars underprestation och hegemonisk maskulinitet

Ann-Sofie Holm har studerat hur elevers sätt att göra kön kan kopplas till deras skolprestationer. Hon har studerat hur både maskuliniteter och feminiteter konstrueras i skolmiljön men med visst fokus på underpresterande pojkar. Holm har genom intervjuer och observationer undersökt elever i årskurs 9 på två högstadieskolor. Den ena har upptagningsområde i glesbygd och där går i huvudsak elever med etnisk svensk bakgrund som kan kategoriseras som medelklass. Den andra skolan har ett upptagningsområde i en urban förortsmiljö och dess elever har i stor utsträckning utländsk bakgrund och kan i stor utsträckning kategoriseras som arbetarklass.

Holm ser en koppling mellan det som hon kallar ”populariter” eller ”hög status” och tillgången till gott ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital. Denna koppling görs även till prestation:

”Även om eleverna sällan nämner studieprestationer explicit i intervjuerna då popularitet kommer på tal framgår ändå att de flesta flickor och pojkar med hög status även ligger bra till betygs mässigt. På motsvarande sätt går att se att de med låga betyg i högre grad återfinns längre ner på den sociala rangordningsskalan”.⁵¹

Vidare menar Holm att de pojkar som lägger ned tid på sina studier oftast gör det lite i smyg⁵² ”så att ingen ser”. Hon tar upp ett exempel med en pojke som av lärarna ses som den duktigaste i klassen, som ibland har svårt att koncentrera sig i skolan: “eftersom det inte ingår i maskulinitetsidealet att anstränga sig så mycket ger han i skolan sken av att vara tämligen oengagerad, medan han i stället jobbar i kapp hemma” och ”eftersom det i just detta fall handlar om en populär pojke med gott kulturellt kapital (i form av engagerade välutbildade föräldrar) torde det inte utgöra något större problem”.⁵³

⁵¹ Holm, 252.

⁵² Jmf: Kalat.

⁵³ Holm, 256.

Holms slutsats är att pojkarna hon studerat tenderar att komma till korta i utbildningssystemet på just på grund av ”den manliga överordning och kamp om positionering som finns i såväl skola som samhället i övrigt” och att ”Det hegemoniska maskulinitetsidealet kan på så vis sägas ’ställa till det’ för dem beträffande skolprestationer”.⁵⁴ Konkret menar Holm att ”även om pojkarna i regel har en instrumentell syn på studierna och ser betygen som viktiga menar de ändå att de inte lägger ner samma arbete som flickorna”. Ett talande exempel på detta är fotbollsskillen Jerry som beskriver klassens tjejer som mer ordentliga och målmedvetna medan ”Vi killar har lite mer vid sidan om så än vad tjejerna har”.⁵⁵

Problematiserad antipluggkultur

Ann-Sofie Kalat problematiserar i sin artikel *Stavas killars problem ”anti-pluggkultur”?* förekomsten av en maskulin antipluggkultur som hindrar pojkar och unga mäns kunskapsutveckling. Kalat undersöker om bilden av ”den lata eller stökiga killen som tar sig genom grupparbetet utan att öppna böckerna (...) verkligen kan generaliseras till killar i gemen”.⁵⁶

Materialet inhämtades under en ett år lång fältstudie i två skolklasser i medelstor universitetsstad i Sverige. Dessa klasser utgjorde ”två skilda utbildningssammanhang” dels på grund av utbildningsinriktningarna (fordon respektive natur) och dels på grund av att skolorna och programmen attraherade elever med olika social bakgrund.⁵⁷ Fokus i studien riktas dock mot den i utbildningshänseende mest resursstarka gruppen. Detta eftersom Kalat menar att ”det är värdefullt att fundera över vad anti-pluggattityder betyder i ett sammanhang där höga utbildningsresultat samtidigt utmålas som norm”⁵⁸:

⁵⁴ Ibid., 263-264.

⁵⁵ Ibid., 256.

⁵⁶ Kalat, 24.

⁵⁷ Ibid., 25.

⁵⁸ Ibid., 25-26.

”Både tjejerna och killarna i klassen framställer det som tämligen oproblematiskt att framstå som flitig i tjejs ögon. I en av gruppintervjuerna hävdar Agnes rent av, och får medhåll av de andra, att den kille som intar en anti-pluggattityd utgör motsatsen till den som har status bland tjejer”.⁵⁹ Dock menar Kalat att ”det finns en gräns för vad som anses vara lagom avslappnad inställning till skolan, liksom en balans mellan för lite och för mycket pluggande” och ”hur mycket för mycket är varierar självfallet mellan olika grupper och situationer, men förknippas med tjejer och underordning”.⁶⁰

Kalat kan alltså i sin studie inte se några tecken på att utbildningsprestationer i sig skulle vara något negativt laddat (istället talar hon om en maskulin begåvningskultur), men att vägen dit har stor betydelse. Det är stor skillnad mellan att uppnå höga resultat genom att vara smart och att plugga sig till dem.⁶¹

Begreppet *självhinder* bidrar enligt Kalat till förståelsen av varför killarna underpresterar: ”Den grundläggande utgångspunkten är att en person som står inför risken att misslyckas i en uppgift som upplevs som viktig har möjlighet att genom att antingen *anföra* hinder eller *skapa* faktiska hinder försöka påverka omgivningens tolkning av prestationen”.⁶²

Enligt Kalat visar forskning inte att det finns skillnader mellan könen när det gäller att skylla på externa faktorer (d.v.s. *anföra* självhinder) vid misslyckanden men att killar är mer benägna att *skapa* faktiska hinder (såsom att minska antalet studietimmar) för att lyckas. Kalat menar dock att denna tid kan användas till att investera i andra tillgångar såsom att utveckla social kompetens och deltagande i sociala aktiviteter som ger status i gruppen.⁶³ Detta gör att de

⁵⁹ Ibid., 31.

⁶⁰ Ibid., 32-33, Jmf: Connell, 116-117.

⁶¹ Ibid., 34, Jmf: Palme, 79.

⁶² Kalat, 36.

⁶³ Detta kan även ses som ett ackumulerande av *socialt kapital* vilket enligt Broady kan bidra till förklaring av hur ekonomiskt och kulturellt kapital kan omsättas och ge utdelning. Se Broady, 179-181 för en mer utförlig genomgång av det sociala kapitalets roll.

killar som lyckas väl med studier trots att de lägger ned mindre tid på skolarbetet hamnar högst upp i statushierarkin.

Syfte och frågeställningar

Genom att göra en kvalitativ livsvärldsstudie av en grupp etniskt svenska unga män på ett praktiskt program hoppas jag kunna bidra till en ytterligare nyansering av unga mäns underprestation. Dessa unga män kan alltså ses som representanter för en av flera samtida maskuliniteter⁶⁴ och kan därför bidra med illustrerande exempel på hur unga män med grund i en specifik maskulin identitet upplever sin egen prestation i ett särskilt utbildningssammanhang.

Tanken med min uppsats är att utforska på vilket sätt konstruktionen av den moderna maskulina arbetarklassidentiteten hos gymnasieelever på ett praktiskt program påverkar deras inställning till studierna och i förlängningen även deras resultat.

Mer specifikt vill jag göra en pilotstudie som skall ge uppslag till vidare forskning om vilka förklaringar till denna underprestation som står att finna i gruppens symboliska tillgångar och genus. Genom en kvalitativ intervjustudie på ett manligt dominerat praktiskt program vill jag börja söka efter svaret på detta genom följande frågor:

- Hur ser elevgruppens *kulturella kapital* och *habitus* ut?
- I vilken mån och på vilket sätt upplever elevgruppen att detta kapital erkänns av skolan och omvandlas till *utbildningskapital*?
- Är förekomsten av en maskulin *antipluggkultur* relevant för att förklara denna omvandling? På vilket sätt är den i så fall relevant?

⁶⁴ Se teoridel för definition av maskulinitet.

Metod

Eftersom min ambition i denna studie är att söka svar på hur den aktuella gruppen själv uppfattar sin situation har jag valt en i grunden fenomenologisk metod. Detta innebär att jag kommer att fokusera på intervjupersonernas egen förståelse av olika, för min studie relevanta, sociala fenomen.⁶⁵

För att sammanfatta fenomenologisk metod citerar Kvale & Brinkmann psykologen Giorgi. Enligt honom är fenomenologi: "studiet av strukturen, och variationerna i strukturen, hos det medvetande för vilket varje ting, händelse eller person framträder".⁶⁶

Det innebär att det intressanta i sammanhanget är intervjupersonens egen upplevelse. Undersökningen kommer alltså att svara på forskningsfrågorna ur ett förstapersonsperspektiv. Detta görs enligt fenomenologisk metod genom att via kvalitativa intervjuer söka "tillträde till människors upplevelse av den levda världen".⁶⁷ På så sätt kan forskaren komma i kontakt med intervjupersonens vardagsvärld eller *livsvärld*.⁶⁸

När det gäller intervjumetod har valet fallit på att göra en semistrukturerad livsvärldsintervju⁶⁹ vilket innebär att intervjuerna (bortsett ifrån kortare bakgrundsfrågor⁷⁰) har kretsat kring ett antal centrala teman som innehöll förslag på frågor vilka i sin tur fick utvecklas till relativt fria samtal. I dessa samtal ställdes i största möjliga mån frågor som strävade efter att söka meningen i de intervjuades utsagor och lyssna även efter det implicita och insinuerade.⁷¹ Viktigt att notera är att valet av metod i grunden innebär att det är

⁶⁵ Steinar Kvale, & Brinkmann, Svend, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Studentlitteratur: Lund, 2010): 42.

⁶⁶ Ibid., 42.

⁶⁷ Ibid., 45.

⁶⁸ Jmf: Ibid., 44.

⁶⁹ Ibid., 43.

⁷⁰ Dessa frågor berörde sådant som föräldrars yrke, bostadsort, syskon et cetera och syftade i första hand till att få insikt i elevernas sociala bakgrund.

⁷¹ Ibid., 45.

omöjligt att kvantifiera resultaten utan att fokus ligger på att nyanserat belysa "kvalitativa aspekter av intervjupersonens livsvärld".⁷²

Jag har vid utformandet av intervjuguide och genomförande av intervjuer tagit hänsyn till begreppen det *deskriptiva* och *medveten naivitet*⁷³ genom att jag medvetet sökt efter nyanser i samtalen samt genom att jag försökt undvika att falla in i på förhand skapade analyskategorier. Istället skapades analyskategorier ur materialet.⁷⁴

Urval

Jag har i denna undersökning gjort ett strategiskt urval och valt att studera en grupp där killarna är i kraftig majoritet (inte en enda tjej sågs delta i undervisningen). Eftersom de studier jag tidigare refererat till studerar blandade grupper finns det anledning att ta detta i beaktande. Jag anser det befogat att till skillnad från exempelvis Holm och Kalat genomföra studien i denna "manliga" miljö för att undvika homogenisering av gruppen killar genom att den hela tiden kontrasteras mot gruppen tjejer.⁷⁵

Genomförande av intervjuerna

De sex intervjuerna genomfördes under tre olika tillfällen på ett café i närheten av den gymnasieskola där de intervjuade studerade. Alla intervjuer pågick mellan 30 och 60 minuter med undantag för den första intervjun som blev något kortare. Generellt upplevde jag intervjuerna som relativt oproblematiska eftersom de intervjuade verkade bekväma med situationen (de ställde ju upp

⁷² Ibid., 45-46.

⁷³ Ibid., 43-44.

⁷⁴ Se "analysverktyg".

⁷⁵ Ambjörnsson använder samma argument för att enbart fokusera på tjejer i sin studie av femininet. Jmf: Fanny Ambjörnsson, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. (Stockholm: Ordfront. 2004): 27.

frivilligt) men i några fall fanns tendenser till att samtalen inte "flöt" så som man önskar vid denna typ av djupintervju.⁷⁶

Vidare har de första utkasterna till transkriberingarna gjorts så nära de faktiska intervjutillfällena som möjligt för att på ett så exakt vis som möjligt fånga nyanserna i samtalet. Här har i största möjliga mån sådant som kroppsspråk, tonalitet och gester försökt återspeglas i texten. Att jag dessutom gjort mina intervjuer vid flera separata tillfällen innebär att jag träffat flera av de intervjuade mer än en gång. Detta har givit mig möjlighet att bli lite mera bekant med dem och bidrar förhoppningsvis till en större möjlighet att urskilja nyanser i hur de faktiskt upplever sin verklighet.

Etisk hänsyn

Enligt Vetenskapsrådets forskningsetiska principer måste man vid samhällsvetenskaplig forskning ta hänsyn till både *forskningskravet* och *individskyddskravet*.⁷⁷ Det innebär att forskningen både skall bidra till att utveckla samhället och kunskapen om det samtidigt som hänsyn måste tas till de individer som ofrånkomligen ingår i denna forskning. För att manövrera genom denna balansgång förhåller sig denna studie till de fyra mer specificerade krav som Vetenskapsrådet ställer. Nedan redogörs för dessa i tur och ordning.

Med hänsyn till *informationskravet* har varje intervju har inletts med en introduktion om vad studien handlar om samt varför eleverna tillfrågats att delta.

Intervjupersonerna har (utifrån *samtyckeskravet*) informerats om att de när som helst kan avbryta intervjun eller lämna frågor obesvarade om de så önskar. Vidare är elevernas identiteter skyddade genom anonymisering vid presentation av resultaten och alla intervjuade har blivit försäkrade om att materialet endast kommer att

⁷⁶ Detta kan dock i någon mån också ses som ett uttryck för elevernas kulturella kapital (Jmf: Palme, 69).

⁷⁷ Detta avsnitt är helt och hållet baserat på Vetenskapsrådets dokument *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* Hämtat på: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (2013-10-15).

användas för forskningssyften. Därmed måste även *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* anses tillgodosedda.

Avslutningsvis har alla intervjuer genomförts med elever som är 18 år eller äldre för att undvika att lägga resurser på kontakt med målsmän för samtyckte till deltagande i studien.

Analysverktyg

Vid utformandet av intervjuguiden samt utförandet av intervjuerna beaktades i första hand två huvudfrågor. Dels; "På vilket sätt fångar frågorna in det som eftersöks i avsnittet syfte och frågeställningar" och dels; "Hur skall intervjuerna kunna analyseras på ett sammanhängande, meningsfullt och kreativt sätt?"

Med hänsyn till dessa frågor delades intervjun in i fem olika teman som på olika sätt anknöt syfte och frågeställning samt avsåg belysa olika aspekter av de intervjuades livsvärld. Dessa fem kategorier var: Kultur (utanför skolans regi), Skolan, Prestation (i skolan), Framtiden, Hemmiljö. Utöver detta skapades ett "extra" tema som i första hand avsåg att få inblick i de intervjuades bakgrund samt att få igång samtalet och introducera studien. Vidare är det dessa teman i relation till frågeställningarna som kommer ligga till grund för analysen.

Enligt Kvale & Brinkmann finns det inga på förhand givna regler för hur kvalitativ data skall analyseras.⁷⁸ Inom fenomenologisk tradition anses det dessutom problematiskt att i allt för stor utsträckning sträva efter att komma fram till fasta kategorier som passas in i, på förhand konstruerade, tolkningar.⁷⁹

Enligt Kvale & Brinkmann är det vid analys av det kvalitativa empiriska materialet viktigt att inte betrakta transkriberingen av intervjuerna som synonymt med materialet. Istället är intervjun i sig (innehållande sådant som

⁷⁸ Kvale & Brinkmann, 208.

⁷⁹ Jmf: Ibid., 46.

tonfall, gester och kroppsspråk) det som är själva materialet.⁸⁰ Därför har analysen av materialet i största möjliga mån kombinerat genomlysning av inspelningar med genomläsning av transkriberingar. Detta för att i största möjliga mån möjliggöra en analys av den faktiska intervjun till istället för transkriberingen av densamma.

Genomförande av analysen

Efter transkribering har genomlysning och (framför allt) genomläsning av intervjuerna gjorts där materialet ordnats efter de teman som också användes i utformandet av intervjuguiden. Här har särskilt fokus lagts på att belysa de skillnader och likheter som upptäcktes i materialet genom att gå igenom och jämföra respondenternas upplevelser inom varje aspekt av livsvärlden. Dessa skillnader och likheter har sedan markerats. Anteckningar har också förts gällande mer övergripande tankegångar som denna genomgång av materialet väckte.

Därefter har ytterligare genomgång skett av varje intervju i sin helhet för att skapa en tydligare helhetsbild av hur respektive elev upplever sin specifika situation. Utifrån denna genomgång har sammanfattande *meningskoncentrerade*⁸¹ beskrivningar av respektive elev skapats och sedan jämförts inbördes för att ytterligare tydliggöra skillnader och likheter.

Vägledande för analysen har hittills varit en form av fenomenologisk reduktionism som innebär att ”den vanliga innebörden av och den vetenskapliga förkunskapen om fenomenet sätts inom parentes för att komma fram till en förutsättningslös beskrivning av dess väsen” och att ”beskriva snarare än att förklara eller analysera”.⁸²

Slutligen har de mest utmärkande exemplen (vilket inkluderar både de som är mest typiska och atypiska) satts i relation till de begrepp som presenterats i teori och tidigare forskning. Utifrån detta har undersökningens frågeställningar besvarats.

⁸⁰ Ibid., 45 & 208-209.

⁸¹ Jmf: Ibid., 221.

⁸² Ibid., 42-43.

Resultat och analys

Mycket av forskningen på hur maskulinitet påverkar skolprestationer hänförs till det sätt på vilket deltagarna tillsammans agerar i samspel i en grupp. Detta förhållningssätt är delvis problematiskt i förhållande till denna studies material då de intervjuade eleverna i väldigt liten utsträckning umgås med varandra utanför skolan. Det är exempelvis inte riktigt lika uppenbart att deltagande i sociala aktiviteter där man bygger status inom gruppen är lika viktigt för eleverna i denna studie som för de grupper som studeras av Kalat och Holm. Eleverna i denna studie går till exempel inte på fest tillsammans och behöver därför inte prioritera den potentiella status som deltagande i dessa aktiviteter innebär förhållande till att lägga tid på sina studier.⁸³

Elev 1

Elev 1 har i förhållande till gruppen i allmänhet relativt högt kulturellt kapital. Detta exemplifieras främst genom att han aktivt konsumerar nyheter och har någon sorts personligt förhållande till teater: ”GT läser jag varje dag, köper en GT” och ”vi har haft en tradition i familjen av att gå på dom här Stefan och Krister på Lisebergsteatern”. I båda fallen handlar det dock om kulturuttryck som knappast kan anses ge uttryck för bekantskap med den kultur som dominerar i samhällets elit.⁸⁴ Dock har familjen dagstidning hemma samt ”en bokhylla med 40-50 böcker i”. Vidare sticker mamman i familjen ut i förhållande till de andra föräldrarna (som alla har arbetaryrken⁸⁵) på grund av det faktum att hon arbetar som ekonomichef.

Denna elev utmärker sig också i förhållande till sina kamrater vad gäller utbildningsaspirationer och inställningen till tyngre teoretiska ämnen: ”jag ska gå tekniskt basår hade jag tänkt mig, efter, och bli ingenjör eller något sånt” och ”när man förstår matte är det kul faktiskt tycker jag”. Detta akademiska självförtroende gestaltar sig i elevens habitus då han talar om hur det är på lektionerna: ”många

⁸³ Jmf: Kalat.

⁸⁴ Jmf: ”Teori”.

⁸⁵ Såsom: Lagerarbetare, busschaufför, industriarbetare, tågarbetare, plåtslagare, rörläggare etc.

elever som är ganska tysta [...] så då får man ju, jag som ändå kan lite då får man ändå snacka lite mer och så på lektionerna". Detta synsätt, att han är en elev som tror på sig själv (som *kan*) återkommer även i hans allmänna förmåga att vara bekväm och anpassa sig till situationer: "har väldigt lätt att trivas på ställen som jag kommer till." Detta avslappnade förhållningssätt till sin omgivning och tillförsikten i sin förmåga till anpassning är egenskaper som Palme finner i sin undersökning av ungdomar med ett habitus som tillhör den övre medelklassen.⁸⁶

Eleven upplever ett tydligt samband mellan den mängd arbete han lägger ned på skolarbetet och det resultat som han därmed uppnår, detta blir tydligt då han talar om sin högstadietid: "Sen tänkte jag bara "a det är högstadiet nu, det blir ganska soft". Så softade jag ett år där i sjuan och halva åttan cirka. Sen tänkte jag, "nej jag måste plugga lite till" så fick jag 250 poäng när jag gick ur". Vidare visar han förtrogenhet med de sätt på vilket han kan förmedla sina kunskaper till lärarna och på så sätt omsätta den i relativt höga betyg. Han förstår och behärskar det språk som förväntas av honom i klassrummet och kan på så sätt uppnå ett erkännande av sina förmågor i form av höga betyg (se citat ovan om deltagande i undervisningen).

Eftersom Elev 1 inte på ett tydligt sätt tar avstånd från studier utan istället "pluggar en del och går alla extrakurser" är det orimligt att påstå att han är en del av en maskulin antipluggkultur rakt av. Istället verkar Elev 1 vara medveten om att tiden han väljer att spendera på skolan ger resultat men att även andra saker är värdefulla. Denna medvetenhet om hur han spenderar sin tid kommer till uttryck då han beskriver en vanlig dag efter skolan då han: "pluggar en del sen ofta fotbollsträningen eller flickvännen eller golf".

Tid spenderad på både fotbollsträningen, flickvännen och golfen kan ses som uttryck för förandet av en framgångsrik maskulinitet.⁸⁷ Att lyckas prioritera dessa investeringar i sin maskulinitet med framgångsrika studier är som Kalat

⁸⁶ Palme, 69-70.

⁸⁷ Sportprestationer och konkreta manifestationer av heterosexualitet genom framgångar hos det motsatta könet kan ses som förknippade med en statusposition i förhållande till den hegemoniska maskuliniteten. Jmf: Connell, 63, 94 & 138-142.

visar snarast att betrakta som ett uttryck för en hög placering i en social hierarki där man även utvecklar social kompetens vid sidan av de goda utbildningsresultaten.

Elev 2

Elev 2 har kulturvanor som knappast ligger inom ramen för vad som kan kallas "högt kulturellt kapital". Den kultur som konsumeras i hemmet är uteslutande av kommersiell, underhållningskaraktär. Mest slående är kanske elevens eget förhållande till läsning: "om jag börjar läsa en bok så håller jag på att somna [...] som ett sömnpiller jag bara slocknar av det". När det gäller hans egna preferenser är det i första hand datorspel som gäller: "jag så att säga "ockuperar" datorn. Jag spelar väldigt mycket".

Elev 2 är kritisk till läxor eftersom det: "mest känns som att nån försöker göra så jag får ett överarbete". Han sätter även läxläsande i relation till sina föräldrar och deras klasstillhörighet: "föräldrar som har jobbat jättelänge, som mina föräldrar gör, min pappa är en industriarbetare, min morsa är en tågarbetare [...] dom jobbar helger och sånt och då vill dom inte riktigt ha nån, a, hjälpa liksom med läxor och sånt just bara för att dom är trötta, dom orkar inte". Detta är ett exempel på hur relationen mellan föräldrarnas och elevens förväntningar bidrar till formandet av ett habitus som inte ser utbildningsväsendet som en relevant arena. Ett kontrasterande exempel återfinns hos Palme och de "övre medelklassungdomar" som såg det som "självklart att livet fram till 25-årsåldern skulle domineras av utbildning".⁸⁸ Konkret illustreras detta i en fast övertygelse om att Elev 2 anser sig ha ett mycket begränsat handlingsutrymme i utbildningssystemet: "jag tänkte först bli nätverkstekniker just eftersom jag gillar datorer och sånt men bytte som sagt till praktiskt program för jag kommer inte orka plugga just med läsandet och sånt".

⁸⁸ Jmf: Palme, 77.

Elev 2 verkar till synes medveten om vad som förväntas av honom i klassrumssituationer men tenderar samtidigt att inte förmedla sina kunskaper till läraren: ”Jag visar inte nånting att jag kan nånting. Även om jag tänker på det och känner det. Jag tänker på det och jag vet svaret i huvet så tar jag inte och säger det. [...] Jag vill hellre att andra ska säga det än att jag ska göra det”. Till skillnad från Elev 1 så är det i detta fall svårt att se tecken på att eleven spenderar den tid som frigörs i och med negligierandet av studierna på investeringar i maskulinitet.⁸⁹ Detta tyder på att elevens kulturella kapital i detta fall bör spela en relativt sett större roll som förklaring till underprestation.

Eleven ger hursomhelst delvis uttryck för attityder som ligger i linje med deltagandet i en maskulin antipluggkultur: ”jag tror nog jag är rätt mycket lat [...] Jag känner mer att jag har min fritid hemma och då vill jag göra det, mitt egna [...] när jag får en läxa blir det mest att jag gör den lite slarvigt”.

Ett särdrag för Elev 2 är att han gör något som kan tolkas som ett försök att rationalisera en självvald exkludering från högskolestudier genom att göra anspråk på begåvning. Detta kommer till uttryck då han talar om att han ”kunde matte ganska mycket” och därför ”valde bort det”. På så sätt begränsar han sitt framtida manöverutrymme inom utbildningssystemet⁹⁰ samtidigt som han ger uttryck för att vilja framstå som begåvad.⁹¹

Elev 3

Eleven är fåordig om det mesta som rör kultur och uttrycker sig ytligt och ointresserat. Han tar även aktivt avstånd med sådant som kan förknippas med ett högt kulturellt kapital. Elev 3 angående teaterbesök: ”Nä. Aldrig. Aldrig med familjen. Det är ingen av oss som gillar teater” och museer: ”Näe. Det är inget för mig”.

⁸⁹ Det största fritidsintresset verkar vara datorspel.

⁹⁰ Vilket är förknippat med ett lågt kulturellt kapital. Jmf: Palme, 74-75.

⁹¹ Vilket är en strategi för att få status i högpresterande miljöer. Jmf: Palme, 79 och Kalat, 34.

Under intervjun uppfattar jag det som att han försöker skyla över och nedvärdera det intresse för kultur som han eventuellt har. Exempelvis så uppger han vid ett tillfälle att han läser fantasy men detta förnekas senare då han tillfrågas om han läser hemma. I de fall han nämner kultur är det ett mer eller mindre renodlat fokus på underhållning och tidsfördriv. Då han i enstaka fall konsumerar kultur som kan anses utgöra kulturellt kapital har han ett passivt förhållningssätt: "Det kan ju hända. Att man har på TV:n så kommer nyheterna. Men det är ingenting jag sätter på för att kolla på. Bara "nu kommer nyheterna". Det gör jag ju inte". Detta kan ställas i relation till de ungdomar som Palme intervjuar som har ett eklektiskt och i högsta grad aktivt förhållningssätt till kulturkonsumtion.⁹²

Detta avståndstagande återfinns även i förhållande till skolan som är "något man måste göra" och "inte är speciellt skoj". Dock upplevs en skillnad mellan de praktiska och teoretiska ämnena: "Alla andra ämnen [de teoretiska min anm.] sitter man bara å skriver typ. Och jobbar i böcker och det har jag tröttnat på". Men när det gäller de praktiska ämnena så: "Jobbar man ju [...] Man behöver inte tänka så mycket". Denna skillnad i inställning kan handla om att det praktiska till skillnad från det teoretiska rent konkret kommer att bli användbart i det framtida arbetslivet men kan också tolkas som en form av antiintellektualism i förhållande till skolan.

Under intervjun framstår Elev 3:s verbala förmåga som relativt begränsad. Det verkar svårt för honom att variera mellan abstrakt-teoretiskt och konkret-praktiskt. Vidare fjärrar han sig genomgående för mer utvecklade analytiska resonemang och nöjer sig exempelvis med förklaringar som "jag vet inte, det känns tråkigt" på frågan om varför han inte kan tänka sig att studera vidare på universitet. Denna oförmåga (eller ovilja) att ge uttryck för sina tankar torde vara mycket problematisk i ett sammanhang då elevens kunskaper skall värderas och omsättas i betyg.⁹³

⁹² Palme, 67-68.

⁹³ Förmåga till analytiskt tänkande är ständigt återkommande i skolans betygs-kriterier. Särskilt vad gäller de högre betygen.

Återigen sätter ungdomarna i Palmes studie detta i perspektiv. Utmärkande för dessa ungdomar ur den övre medelklassen var förmågan att växla mellan konkret och abstrakt samt anpassa sitt språk till det som efterfrågas och värderas.⁹⁴ På så sätt kan dessa ungdomar (i kontrast till Elev 3) uttrycka sig på det sätt som efterfrågas av lärarna i skolan och därmed omsätta sina kunskaper i utbildningskapital.

Elev 3 är tydlig med sitt ointresse inför skolan och väljer aktivt att inte anpassa sig till strategier som möjliggör framgång i utbildningssystemet. Bland annat väljs ämnen som ger högskolebehörighet bort.⁹⁵ Detta förhållningssätt gör att skolarbetet nedprioriteras i förhållande till aktiviteter såsom datorspel vilket är ett exempel på egenhändigt skapade självhinder som på ett mycket konkret sätt motverkar framgång i skolan.⁹⁶ Eftersom denna inställning till skolan är genomgående i Elev 3:s förhållningssätt till skolan är det meningsfullt att tala om någon form av deltagande i en maskulin antipluggkultur. Genom att aktivt välja bort plugg och avfärda det som "tråkigt" rättfärdigas frånvaron av goda prestationer.

Elev 4

Elev 4 ger uttryck för ett relativt högt kulturellt kapital. Bland annat så läser han Illustrerad Vetenskap "när han får den" vilket är varje månad. När det gäller musik ger han uttryck för en relativt raffinerad smak: "på senare har jag blivit lite mer intresserad av sån 80-tals soundad house. Som typ Daft Punk." Detta sätts i kontrast till mer utpräglad mainstream-musik. Just det faktum att han talar om musikens "sound" kan ses som ett uttryck för en viss förtrogenhet med kulturen och förmågan att göra distinktioner. Denna förmåga att tala om kultur är i sin tur förknippat med ett högt kulturellt kapital.⁹⁷ Visserligen är Elev 4:s föräldrar båda sysselsatta inom arbetaryrken (målare och kassabiträde) men pappan är "sånt

⁹⁴ Palme, 69-70.

⁹⁵ Karaktäristiskt för elever på elitutbildningar som studerats av Palme är istället deras upptagenhet av att inte begränsa sina valmöjligheter. Jmf: Palme, s. 51.

⁹⁶ Jmf: Kalat, 36.

⁹⁷ Palme, 67-68.

här skyddsombud” och ”han gör det mest nu”. Detta fackliga engagemang kan ses som ett uttryck för kulturellt kapital i en svensk kontext.⁹⁸

Detta relativt höga kulturella kapital kommer även till uttryck i elevens habitus. Bland annat så tycker han det är ”skoj att måla, skapa” och att ”det skulle vara intressant att se världen” vilket kan tolkas som uttryck för att han anser sig värdig att utvecklas och ta för sig i världen. Det är troligt att dessa tankemönster i någon mån utvecklats ur elevens umgänge med familj och släkt. Exempelvis farmor och farfar som ”läser hela tiden” och systemen som ”har rest runt mycket dom senaste åren” bidrar troligtvis med perspektiv på vad livet kan och bör innehålla.⁹⁹ Detta kan ställas i kontrast till Elev 3 som under intervjun i princip inte ger uttryck för några influenser ifrån familj och släkt i den riktningen. Detta verkar även ge utslag i hur de båda ser sig själva i framtiden och vilka krav man ställer på arbetslivet: Elev 4 vill studera spelutveckling och ”hålla på med typ design och sånt” och i framtiden ha ett jobb där ”man får vara kreativ och liksom få göra någonting riktigt”. Elev 3 å andra sidan tänker ”flytta hemifrån och jobba som plåtslagare” och nöjer sig med att ha ”goa arbetskamrater som man har roligt med och så”.

Elev 4 ger visserligen uttryck för negativa attityder till skolan: ”alltså hade jag inte behövt gå i skolan så hade jag ju inte gjort det” och ”jag ogillar alla ämnen, alla är svåra”. Men samtidigt inser han vikten av att prestera i skolan och strävar även efter att göra så: ”Jag ska försöka höja mig i alla fall. Jobba mer” och ”Det är alltid bra att ha så bra betyg som möjligt för att kunna göra vad man vill”. Dessa citat visar på att Elev 4 visserligen har en strategi för att kunna förverkliga sina ambitioner (där bra betyg ingår) men att utbildningen i sig ses som instrumentell. I detta avseende har

⁹⁸ Broady benämner detta som ”Organisationskapital” och menar att det (i och med att det ger tillträde till maktpositioner) är att betrakta som en form av kulturellt kapital åtminstone i en Svensk kontext. Se Broady, 303-304 för en mer utförlig beskrivning av organisationskapital.

⁹⁹ Enligt Palme bygger konstruktionen av habitus just på individens ”tidigare livsbana”, ”erfarenheter” och ”det symboliska kapital” en tillägnat sig genom att [...] inom familjen träffa personer inom och röra sig i miljöer där kulturella tillgångar är centrala”. Palme, 44.

Elev 4 en del gemensamt med ungdomarna i Palmes studie som pekar på att denna ”rationella planering av framtiden” är ett ”privilegium för dem som besitter medlen att välja sin egen framtid”.¹⁰⁰ Dock finns en stor skillnad i det faktum att Elev 4 inser att detta kräver att han skall ”jobba mer” vilket ungdomarna i Palmes studie fjärmar sig från. Dels eftersom de inte behöver jobba lika mycket för att få bra betyg (då deras bakgrund försett dem med ett habitus som passar in i skolan) men också eftersom det anses vara förknippat med lägre status.¹⁰¹

Elev 5

Elev 5 har en renodlat instrumentell syn på skolan. Det framgår tydligt att han ser den konkreta nyttan med utbildning: ”Jag läser ju extra engelska och svenska, för att kunna gå på högskola”. Samtidigt är han inte sen att låta framföra att skolan och särskilt ”plugget” är något han tar avstånd ifrån: ”jag har aldrig tyckt det har varit roligt med skolan, det är just det... Det är plugg” och ”Prov och läxor och sånt, plugga, det är inte min grej”. Visserligen lyckas Elev 5 prestera relativt bra men det är tydligt att han är medveten om att han skulle kunna prestera bättre: ”Ja, jag pluggar inte så mycket hemma, så jag blir ju godkänd i alla fall”. Detta kan tolkas som ett uttryck för skapande av självhinder.¹⁰²

Elev 5 visar även tecken på att göra en tydlig distinktion mellan den kunskap som värderas i skolan och den kunskap han själv värderar ”I svenskan lär vi oss en massa satsdelar och sånt [...] det är helt onödigt, det har jag ingen nytta av, sen är det tråkigt” och ”i skolan är man tvingad att plugga på en grej för att bli godkänd i det ämnet och det är ju tråkigt. Och sen utanför då lär ju man sig det man vill”. Det som värderas av Elev 5 och hans kompisar är snarare färdigheter i ”Datorspel eller XBOX¹⁰³” och ”gym”.¹⁰⁴ Att på detta sätt prioritera utvecklandet av färdigheter i konkurrensinriktade spel och idrotter återfinns även i konstruktionen av maskulinitet hos de unga män som Holm studerat.¹⁰⁵

¹⁰⁰ Palme, 74-75.

¹⁰¹ Ibid., Jmf: Kalat, 32-33.

¹⁰² Jmf: Kalat, 36.

¹⁰³ En form av TV-spel.

¹⁰⁴ Alla dessa aktiviteter är återkommande inslag i umgänget med vännerna.

¹⁰⁵ Jmf: Holm, 256.

Med hänsyn till Elev 5:s kulturvanor framstår det dock som att även hans kulturella kapital och habitus är avgörande för inställningen till skolan. Elev 5 säger så här om böcker: ”Jag läser aldrig böcker eller nåt sånt [...] Jag hatar det. Jag kan inte typ sätta mig med en bok och läsa den. Det är för tråkigt. Jag pallar inte det”.¹⁰⁶ Eftersom skolan är intimt sammanlänkad med sådant som läsning och deltagande i mer ”finkulturella” aktiviteter som exempelvis teater innebär ett avståndstagande till dessa aktiviteter ett problem i skolan. För Elev 5 är också skolan den enda platsen där han kommer i kontakt med dessa kulturella uttryck. Samtidigt är (särskilt läsning och läsförståelse) något som värderas högt i utbildningssystemet rent allmänt, vilket gör att elevens främlingskap inför läsandet också i någon mån gör honom främmande inför skolan.¹⁰⁷

Elev 6

Elev 6 är relativt talför och har förmåga att uttrycka sig och förklara hur han känner kring de olika intervjuämnena. Utöver det finns ett kulturellt intresse i familjen: ”min syster går på universitet” och ”min mamma gillar att gå på teater [...] Jag brukar ibland bli tvungen att stå och köa åt henne för hon jobbar”. Detta avspeglas också i någon form av kulturintresse hos eleven: ”jag brukar dagligen lyssna på TI¹⁰⁸ på min spellista [...] Jag lyssnar på musik typ 24/7”. När Elev 6 lyssnar på musik så blir han ”lugn” och ”fokuserar inte på något annat” och dessutom visar han prov på en viss förtrogenhet och förmåga att tala om detta kulturuttryck: ”många som rappar och sånt har haft en tuff uppväxt”.

Visserligen är konsumtionen av denna musik knappast att betrakta som ett kulturellt kapital i sig men förmågan att förstå och kunna relatera till den tyder ändå på en språklig kompetens som gör att Elev 6 sticker ut en aning i förhållande till de andra intervjupersonerna. Bland annat nämner han engelska som ett av sina favoritämnen.

¹⁰⁶ Denna inställning till läsning kan ses som ett uttryck för ett lågt kulturellt kapital. Jmf: Palme, 48-49.

¹⁰⁷ Inom utbildningssociologisk tradition anses ojämlikhet inför kulturen hänga ihop med ojämlikhet inför skolan. Jmf: Broady, 216 och Palme, 49.

¹⁰⁸ En Amerikansk hip-hop artist.

När han spelar dator eller kommunicerar med vänner på Skype¹⁰⁹ är det engelska som gäller. Hans förtrogenhet med engelskan visar sig även då jag (som ett litet test) under intervjun går över till att tala engelska.

Trots att Elev 6 inte verkar ha några problem med att klara av skolgången och ”kanske klarar ett E eller D i dom teoretiska ämnena och kanske C och D i byggämnena” så har han ändå valt bort att läsa de ämnen som ger honom behörighet att plugga vidare efter gymnasiet vilket kans ses som ett tecken på att elevens habitus i någon mån begränsar hans strategier inom utbildningssystemet.¹¹⁰

Vidare verkar Elev 6 vara relativt bekväm med sina framtidsutsikter och vill helst arbeta som snickare (vilket han också utbildar sig till). Detta i kombination med att han klarar av skolan utan någon större ansträngning (”jag e på lektionerna, gör mitt arbete sen går jag hem”) gör att han kan tillåta sig att ägna sin fritid åt annat än plugg. Denna avslappnade inställning till skolan och arbetslivet verkar i sin tur bygga på en förvisning om att livet som snickare dels inte kräver att han lägger ned onödig energi på studier och att det dessutom skulle innebära ett gott liv. Att arbeta som snickare skulle enligt Elev 6 innebära: ”Bra betalt” och ”att göra det jag gillar”.¹¹¹

Intressant i sammanhanget är även att Elev 6 inte ser det som uteslutet att i framtiden studera på universitet, även om det är långt ifrån självklart: ”kanske jag blir tvungen att göra det. Jag kanske skadar mig ute på bygget eller nåt och inte kan fortsätta, då blir jag tvungen att gå tillbaka till universitetet”. En tolkning av detta är att Elev 6 helt enkelt ser arbetet som snickare som mer eftersträvansvärt än ett jobb som kräver akademisk utbildning.

¹⁰⁹ Skype är ett datorprogram för röst-, video- och chatkommunikation.

¹¹⁰ Hans föräldrar har exempelvis själva ingen erfarenhet av universitetsstudier och därmed troligtvis en begränsad tendens att uppmuntra mer utbildningsstrategiska vägval. Jmf: Palme, 74-75.

¹¹¹ Att traditionellt maskulina yrken ger mer utdelning i lönekuvertet trots att de inte kräver hög utbildning har i psykologisk forskning lyfts fram som en möjlig förklaring till unga mäns relativa underprestation i skolan. Jmf: Evelina Landstedt, Kenneth Asplund & Katja Gillander Gådin, ”Understanding Adolescent Mental Health: The Influence of Social Processes, doing Gender and Gendered Power Relations”. *Sociology of Health and Illnes*, Vol. 31: 7, (2009): 9-11.

Diskussion

Sammanfattning av analysen

Nedan sammanfattar jag mina resultat och ger explicita svar på mina forskningsfrågor.

- Hur ser elevgruppens *kulturella kapital* och *habitus* ut?

Elevgruppen visar inte upp en helt entydig bild vad gäller kulturellt kapital och habitus. Dock finns det vissa gemensamma tendenser. Bland annat så har ingen av eleverna ett högt kulturellt kapital jämfört med exempelvis de ungdomar som Palme studerar.¹¹² Vidare tvingas alla intervjupersoner att förhålla sig till det faktum att deras val av program är förknippat med ett arbetarklasshabitus. De största skillnaderna verkar ligga i att vissa av eleverna bryter mot de förväntningar som programvalet innebär medan andra tenderar att följa dem. Några av orsakerna till dessa val verkar efter en översikt av materialet stå att finna i de subtila skillnader i symboliska tillgångar (kulturellt kapital och habitus) som eleverna besitter.¹¹³

- I vilken mån och på vilket sätt upplever elevgruppen att detta kapital erkänns av skolan och omvandlas till *utbildningskapital*?

Mest framgångsrika i omvandlingen av kulturellt kapital till utbildningskapital verkar de elever som innehar symboliska tillgångar som i större utsträckning är i samklang med utbildningssystemets förväntningar vara. Det kan handla bland annat handla om en relativt välutvecklad analytisk förmåga och allmän språklig kompetens¹¹⁴ men också om konkreta strategier i klassrummet.¹¹⁵

¹¹² Jmf: Palme.

¹¹³ Dessa skillnader är tydliga exempelvis mellan å ena sidan Elev 1 och 4 och å andra sidan Elev 2 och 3.

¹¹⁴ För exempel på skillnader se Elev 3 respektive Elev 6.

¹¹⁵ Så som att välja att ta plats i klassrumsdiskussioner eller ej.

- Är förekomsten av en maskulin *antipluggkultur* relevant för att förklara denna omvandling? På vilket sätt är den i så fall relevant?

I det empiriska materialet finns en hel del stöd för att förekomsten av en maskulin antipluggkultur kan bidra till att förklara hur eleverna presterar.¹¹⁶ Dock är det i flera fall problematiskt att avgränsa denna faktor i förhållande till kulturellt kapital och habitus. Det framgår av elevernas utsagor att inställningen till studierna har betydelse för prestationen men det är svårt att entydigt bestämma huruvida denna inställning bottnar i deltagandet i en maskulin antipluggkultur eller i elevernas symboliska tillgångar. Möjligtvis är det så att elever som innehar symboliska tillgångar som i högre grad överensstämmer med utbildningssystemets förväntningar i större utsträckning kan förhålla sig till antipluggkulturen på ett konstruktivt sätt.¹¹⁷

Diskussion om metodval

Eftersom intervjuerna genomfördes endast vid ett enda tillfälle finns det anledning att förhålla sig kritisk till validiteten i dem.¹¹⁸ Troligtvis hade dessa problem delvis kunnat undvikas genom någon form av longitudinella studier. Vidare vore troligtvis mer etnografiskt präglade metoder såsom deltagande observation att föredra då de frågeställningar som ryms inom studien präglas av en vilja att tränga in i komplexa fenomen som bygger på relationer mellan de studerade och deras omgivning.¹¹⁹

Tidigare forskning problematiserar även huruvida endast intervjuer med elever kan ge oss insikt i gruppens kulturella kapital. Bl.a. Palme diskuterar detta och i hans forskning framgår att "ungdomarnas förhållande till familjen, skolan, fritiden,

¹¹⁶ Alla intervjupersoner uttrycker exempelvis på varierande sätt att de inte anstränger sig så mycket som de skulle kunna göra i skolan.

¹¹⁷ Exempelvis genom att *anföra* självhinder istället för att *skapa* självhinder. Jmf: Kalat, 36.

¹¹⁸ Det finns exempelvis anledning att anta att exempelvis respondenternas inställning till praktik på arbetsplatser påverkades negativt av det faktum att det vid tidpunkten för intervjuerna var kallt och ruggigt ute.

¹¹⁹ Deltagande observation är en frekvent förekommande metod i studier av genuskonstruktion. Se exempelvis: Ambjörnsson, Kalat & Holm.

ungdomskulturen och sin egen framtid allt mindre som ett självständigt forskningsobjekt” och att ”ungdomarna själva var en otillräcklig källa för kunskap om familjen, inte minst därför att de gav en bild av den som präglades både av att de själva tillhörde den och av deras då aktuella relation till den”¹²⁰

Med hänsyn till de tidsmässiga resurser som ryms inom ramen för en C-uppsats måste det dock anses rimligt att genomföra undersökningen trots dessa metodproblem. Dock är det av yttersta vikt att ta hänsyn till dem då resultatens validitet värderas.

Betydelse för lärarprofessionen

Av denna studie framgår att de faktorer som påverkar prestationer i skolan är många och komplexa. Detta gäller inte minst gruppen unga män på mansdominerade praktiska program. Exempelvis framkommer i analysen att sådant som exempelvis ”akademiskt självförtroende” verkar vara av yttersta vikt. Att detta i sin tur kan kopplas ihop med teorier om klass och genus (och även etnicitet) är visserligen självklart men i vilken mån (och på vilket sätt) dessa faktorer spelar in är långt ifrån självklart.

Att det finns statistiska samband mellan exempelvis kulturellt kapital och skolframgång säger oss inte särskilt mycket om hur vi skall kunna motverka de ojämlikhetsstrukturer som dessa samband bidrar till. Därför behövs kvalitativa studier av de kausala mekanismer som ligger till grund för dessa samband. Detta kan i sin tur bidra till att utveckla didaktiska modeller baserade på en fördjupad förståelse för hur dessa statistiska samband reproduceras i klassrummet. Därför har fokus för denna studie just varit att belysa dessa samband.

¹²⁰ Palme, 62.

Maskuliniteten i det postindustriella samhället

En förklaring av unga mäns underprestation som har lyfts fram är att de trots misslyckanden i utbildningssystemet ändå kommer att få högre lön relativt kvinnor som grupp. Detta kan dock ses som problematiskt eftersom avindustrialiseringen innebär att många av de traditionellt manliga arbetena inom exempelvis industrin är på utgång. I och med detta finns det anledning att ifrågasätta om det i framtiden kommer att finnas relativt välbetalda arbeten för lågutbildade män i västvärlden. Visserligen finns det inte någon absolut motsättning mellan framgång i utbildningssystemet och ett maskulint genus¹²¹ men i de fall då ett maskulint genus kombineras med ett lågt kulturellt kapital verkar utslagen vara mer dramatiska än då det kombineras med ett feminint genus. Därför finns det stor anledning att vidare utforska hur kulturellt kapital och genus påverkar livsbetingelserna.¹²² Är det kanske så att Hanna Rosin har rätt i att den vita maskulina arbetarklassidentiteten är på väg att gå i graven och att unga män i ökad utsträckning kommer att tvingas söka sig bort ifrån den för att nå framgång i såväl arbetsliv som utbildningsväsende?

¹²¹ Vilket inte mins Kalat visar.

¹²² Exempelvis genom fortsatta studier på kvinnodominerade praktiska program. 36

Referenser

Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront. 2004.

Björnsson, Mats *Kön och skolframgång. Tolkningar och perspektiv*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling, Rapport 13, 2005.

Broady, Donald, *Sociologi och Epistemologi – Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. HLS Förlag: Stockholm, 1990.

Connell, Raewyn, *Maskuliniteter*. Översättning: Åsa Lindén, Göteborg: Daidalos, 1999.

Holm, Ann-Sofie, ”Vi killar har lite mer vid sidan om’ – maskuliniteter feminiteter och studieresultat”. *Didaktisk tidskrift* Vol 1:2, 2005.

Jonsson, Rickard, ”Maskulinitetens kris i skolan? Dominerande och lokala diskurser om skolans protesterande pojkar”. *LOCUS*, Vol 2:3, 2010: 4-22.

Kalat, Ann-Sofie, ”Stavas killars problem i skolan”anti-pluggkultur”?”. *LOCUS*, Vol 2: 3, 2010: 23-44.

Kimmel, Michael, *Pojkar och skolan: Ett bakgrundsdokument om ”pojkkrisen”* Stockholm: Statens offentliga utredningar, Rapport VII från Delegationen för jämställdhet i skolan, 2010.

Kvale, Steinar & Svend Brinkmann, *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur: Lund, 2010.

Landstedt, Evelina, Kenneth Asplund & Katja Gillander Gådin, "Understanding Adolescent Mental Health: The Influence of Social Processes, doing Gender and Gendered Power Relations". *Sociology of Health and Illnes*, vol. 31: 7, 2009: 962-978.

Nordberg, Marie, red., *Maskulinitet på schemat. Pojkar, flickor och könsskapande i förskola och skola*. Stockholm: Liber, 2008.

Palme, Mikael, *Det kulturella kapitalet. Studier av symboliska tillgångar i det svenska utbildningssystemet 1988-2008* (Cultural Capital: Symbolic Assets in the Swedish Education System 1988-2008) Uppsala: Uppsala universitet, 2008.

Sernhede, Ove, red., *Förorten, skolan och ungdomskulturen*. Göteborg: Daidalos AB, 2011.

Skolverket, (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?: Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*. Stockholm: Fritzes, 2009.

Weiss, Lois, "Gender, masculinity and the new economy". *The Australian Educational Researcher*, Vol. 30: 3, 2003: 111 – 129.

Wernersson, Inga, *Könsskillnader i skolprestationer: En text som kartlägger de olika ideologiska förändringarna som inträffat under de senaste åren*. Stockholm: Skolverket, Bilaga till *Könsskillnader i måluppfyllelse och utbildningsval*, 2006.

Willis, Paul, *Learning to labour: How working class kids get working class jobs*. Hamhire: Gower Publishing, 1977.

Winters, Lisa, Wanda Rushing, Martin Levin & Troy Blanchard, "Deindustrialization, Class and Adolescents: Changing Gender Attitudes in Middletown". *Sociology Mind*, Vol 1: 3, 2011: 114 – 120.

Internetkällor

Kazmierska, Natalia (2013-12-07). Det går inte att blunda för att killarna halkar efter i skolan. *Aftonbladet*. Hämtad: 2013-12-10 från <http://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/nataliakazmierska/article17979413.ab>

Rosin, Hanna intervjuad av Karsten Thurfjell i Sveriges Radio P1, Nya Vågen, (2013-10-01). Tillgänglig på <http://sverigesradio.se/topsy/ljudfil/4712548.mp3>

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Hämtad: 2013-10-15 från <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Bilagor

Intervjuguide

- Introduktion av studien (presentera ämnet/studien)
- Inledning:
 - Hur ser din genomsnittliga vardag ut?
 - Familjesituation (Berätta om din familj, bor du fortfarande hemma? Sambo?)
 - Vad arbetar dina föräldrar med?
 - Vad brukar du göra när du är tillsammans med dina kompisar?

- Kultur (utanför skolans regi):

Av-checkningsfrågor (Vid *ja*: När var det? Vad såg ni/du? Var det utanför skolans regi?). (Vid *nej*: Varför/varför inte?).

1. Teater?
2. Föredrag?
3. Museum?
4. Läser du (böcker/tidningar/tidskrifter?)
5. Musik?
6. Bio?

(*kom ihåg*: eleverna kan ”konsumera” ovanstående på olika sätt! Bli inte fast i en normativ föreställning: *går* du på konsert?).

- Skolan
 - Hur ser du på att gå i skolan?/varför går du i skolan? (akademiska självförtroendet).
 - Vilka är dina favoritämnen? Varför?
 - Vilka ämnen ogillar du? Varför?
 - Upplever du någon skillnad mellan praktiska och teoretiska ämnen? Om ja, på vilket sätt?
 - Kan du identifiera dig med skolan? Lärarna? Rektorn? Varför/varför inte?
- Prestation
 - Hur går det i skolan? Trivs du?
 - Upplever du att dina färdigheter/ditt kunnande kommer till sin rätt i skolan?
 - Är skolan en plats för dig? Varför/varför inte?
 - Sätter lärarna värde på det du kan? Är det olika i olika ämnen?
 - Tycker du att du får de betyg som du förtjänar?

➤ Framtiden

- Vad vill du göra efter du har gått ut skolan? Om jobb, vilket sorts jobb?
- Kan du tänka dig att någon gång studera på universitet?
- Vad tror du att du gör om fem år?
- Vad vill du helst arbeta med? Varför?
- Vad vill du få ut av att arbeta?
- Vad är ett gott arbete?

➤ Hemmiljö

- Lyssnar ni på musik hemma?
- Vad lyssnar ni/de då på?
- Har ni en dagstidning hemma?
- Läser ni böcker hemma?
- Har ni bokhylla hemma?
- När ni tittar på tv tillsammans vad tittar ni då på?
- Har ni många filmer hemma?
- Ser någon i familjen på nyheterna?
- Har ni konst hemma?
- Vad äter ni hemma?
- Vad äter ni en vanlig vecka?
- Vad är vardagsmat/festmat för dig?